

Afrennsliskort og möguleikar til raforkuvinnslu

Tinna Þórarinsdóttir

Aðalfundur Landssamtaka raforkubænda

13. apríl 2013

Efnisyfirlit

- 1. Notkunarmöguleikar afrennsliskorta**
- 2. Afrennsliskort fyrr og nú**
- 3. Kortlagning vatnsafls**
  - a) Mat á vatnsafli
  - b) Tiltæk gögn
  - c) Aðferðafræði
  - d) Sýnidæmi
- 4. Samantekt**
  - a) Ályktanir
  - b) Möguleikar og staða verkefnis

Notkunarmöguleikar vatnafræðilíkana

Fylla í tímaraðagöt

Flytja upplýsingar yfir á önnur vatnasvið

- ▶ Ef við höfum veðurgögn og upplýsingar um vatnafræðilega eiginleika er hægt að reikna afrennsli af ómældum svæðum

Lengja tímaraðir mælds rennslis

- ▶ Aflagðir mælar
- ▶ Lenging tímaraða aftur í tímamann með eldri veðurgögnum

Spá fyrir um framtíðarrennsli

- ▶ Næstu daga
- ▶ Næstu mánaða
- ▶ Næstu áratuga

Afrennsliskort sem nýta má t.d. við kortlagningu vatnsafls

Afrennsliskort

1965, Sigurjón Rist

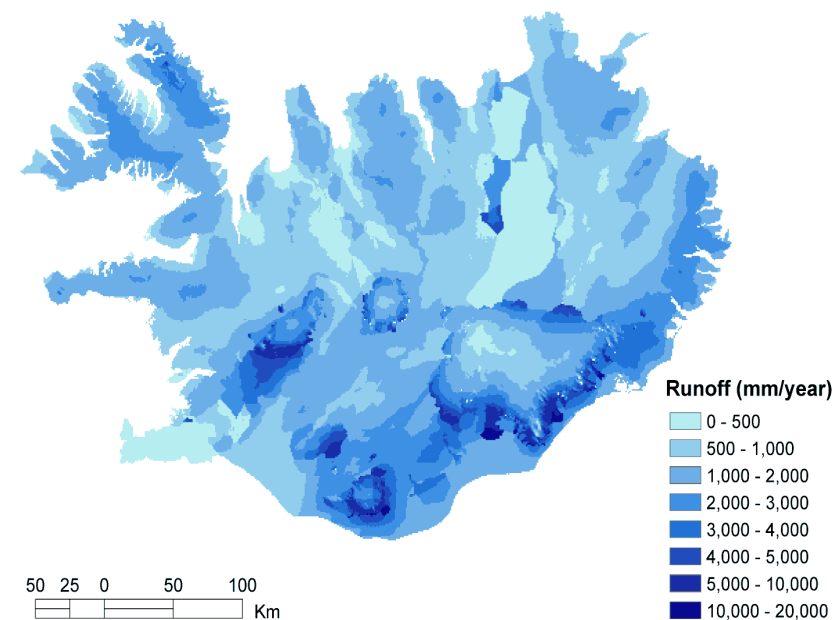
1981, Haukur Tómasson

2004, Jóna Finndís Jónsdóttir

Afrennsliskort fyrir tímabilið

1961-1990

- ▶ Skoðaði einnig framtíðar-sviðsmyndir

Afrennsliskort án grunnvatnshluta

Vatnafræðilíkanið WaSiM

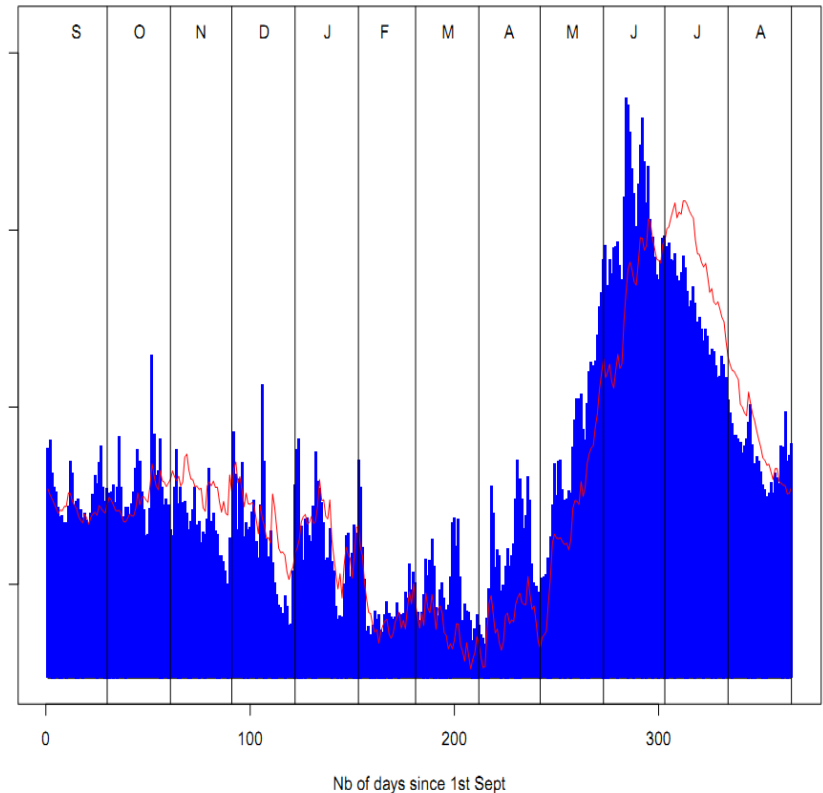
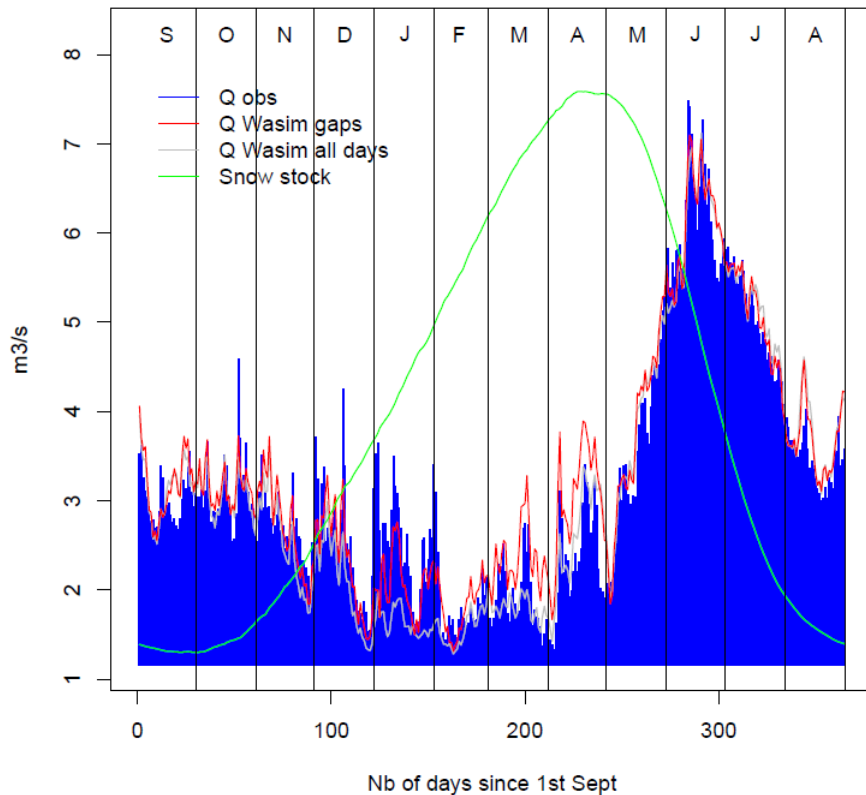
Inntaksgögn á reglulegum
reikninetum (e. grids)

- Veðurfarsgögn
- Jarðvegsgögn
- Landhæðargögn

Úttaksgögn á reglulegum
reikninetum (e. grids)

- Dagleg meðalgildi afrennslis fyrir hvern reit reikninettsins af stærðinni 1000x1000 m.

Eldra vs. endurunnið líkan

Dagleg meðalgildi mælds (blátt) og líkanreiknaðs vatnsrennslis (rautt) fyrir Dynjandisá. (2012, óútg.)

Dagleg meðalgildi fyrir Dynjandisá frá eldri rannsókn. (Jóna Finndís Jónsdóttir & Bergur Einarsson, 2006).

Mat á vatnsafl

1981: Haukur Tómasson mat nýtanlegt vatnsafl, sem byggði á útreikningum í punktum með 5 km millibili eftir helstu farvegum

- ▶ 2200 punktar í 192 ám
- ▶ Lágmarksfallhæð 5 m
- ▶ Lágmarksvatnsafl 1 MW
- ▶ Niðurstaða: 64 TWst/ári

Hvaða aðferðum er beitt við mat á vatnsafl nú til dags?

- ▶ Aðferðirnar eru ávallt háðar mögulegum gögnum og settum markmiðum

Kortlagning vatnsafls

Hvar eftir farveginum á að reikna vatnsaflið?

Á að ákvarða:

- ▶ Lágmarksrennsli
- ▶ Lágmarksfallhæð
- ▶ Lágmarksafl

Grunnupplýsingar

Útreikningar fyrir hvern reit (25*25m) eftir farveginum

Nauðsynlegar upplýsingar

- ▶ Fallhæð eftir öllum farveginum
- ▶ Rennsli eftir öllum farveginum

Aðferð – Skilgreining vatnsafls

$$P = \gamma \cdot Q \cdot H$$

- ▶ $P = \text{Afl (W)}$
- ▶ $\gamma = \text{Eðlisþyngd (N/m}^3\text{)}, \text{ þar sem } \gamma = g \cdot \rho;$
  - ▲ $g = \text{þyngdarhröðun við jörð (9,81 m/s}^2\text{)}$
  - ▲ $\rho = \text{eðlismassi vatns (1000 kg/m}^3\text{)}$
- ▶ $Q = \text{Rennsli (m}^3\text{/s)}$
- ▶ $H = \text{Fallhæð (m)}$

ATH! Tæknilega mögulegt vatnsafl

Rennsli og fallhæð þarf að meta eða reikna

Tiltæk gögn

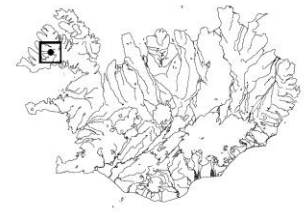
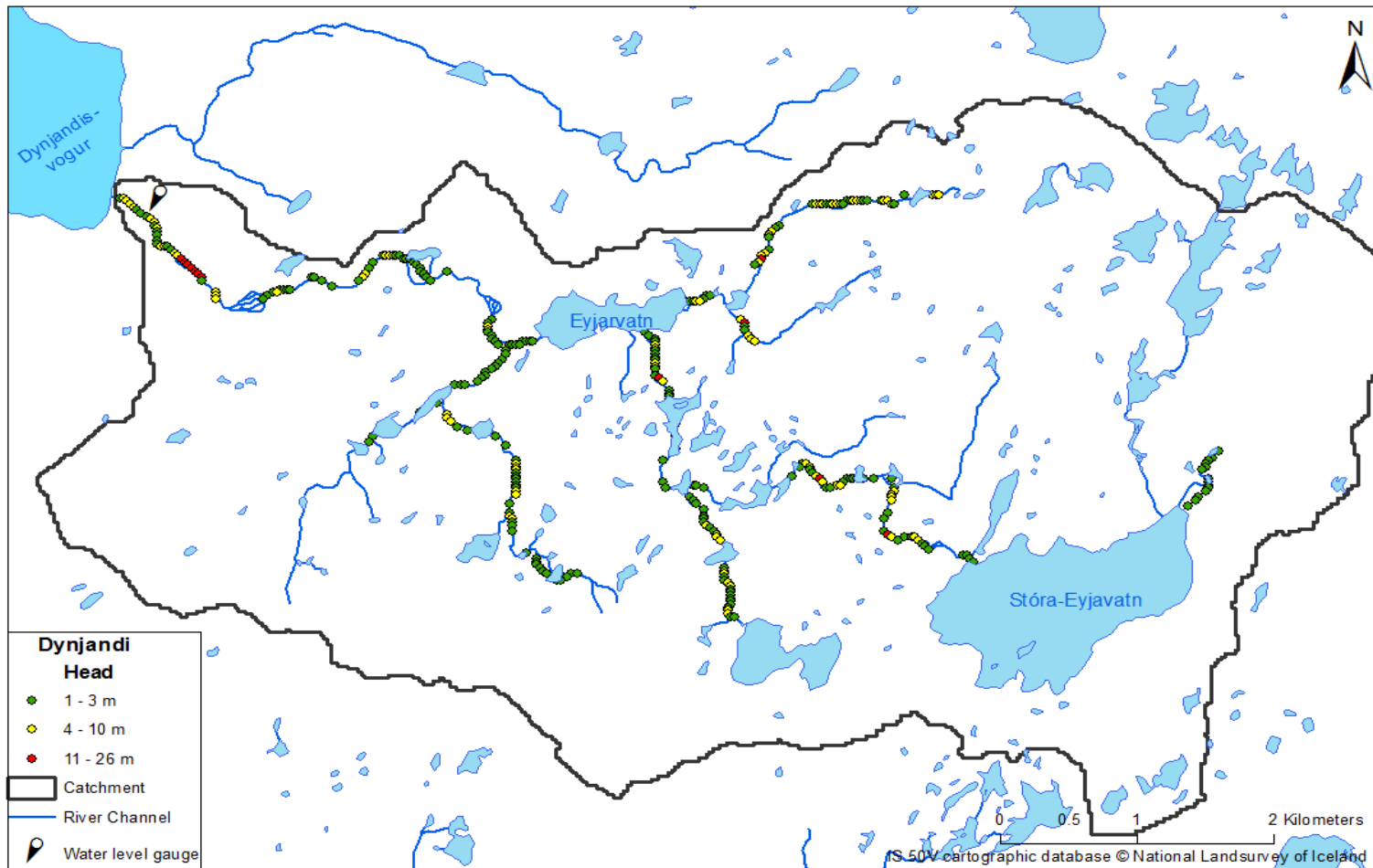
Gögn úr vatnagrunni Veðurstofu Íslands

- ▶ Notuð eru rastagögn með vatnafræðilegum upplýsingum með 25x25 m möskvastærð
  - ▲ Gefa upplýsingar um staðsetningu farvega og nýttast ásamt hæðarlíkani til að reikna fallhæð

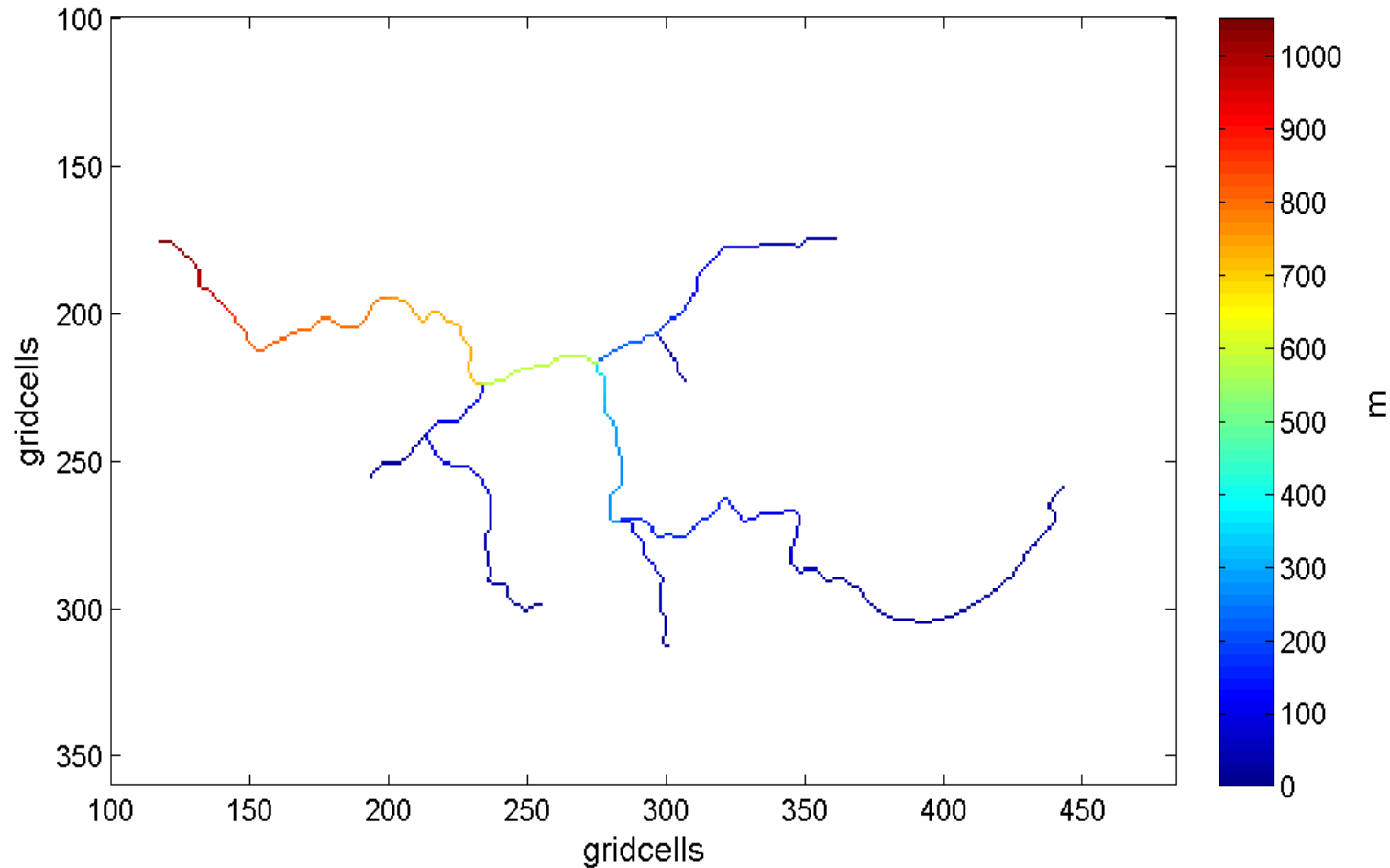
Gögn úr vatnafræðilíkaninu WaSiM

- ▶ WaSiM líkir eftir daglegu meðalrennsli á reglulegu reiknineti með 1000x1000 m í möskvastærð
    - ▲ Gefa mat á áætlun vatnsmagns
-

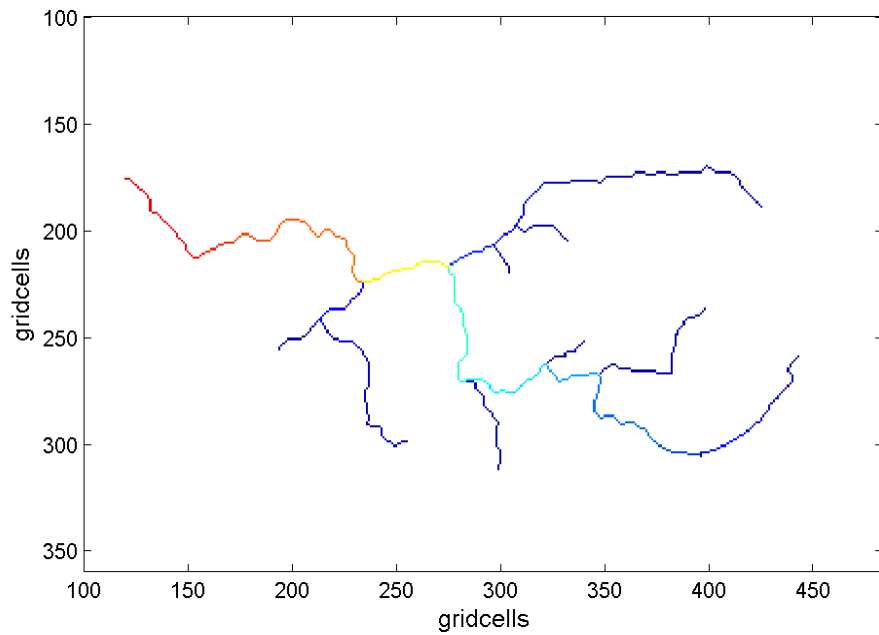
Fallhæð eftir farvegum Dynjanda

Fallhæð eftir farvegum Dynjanda

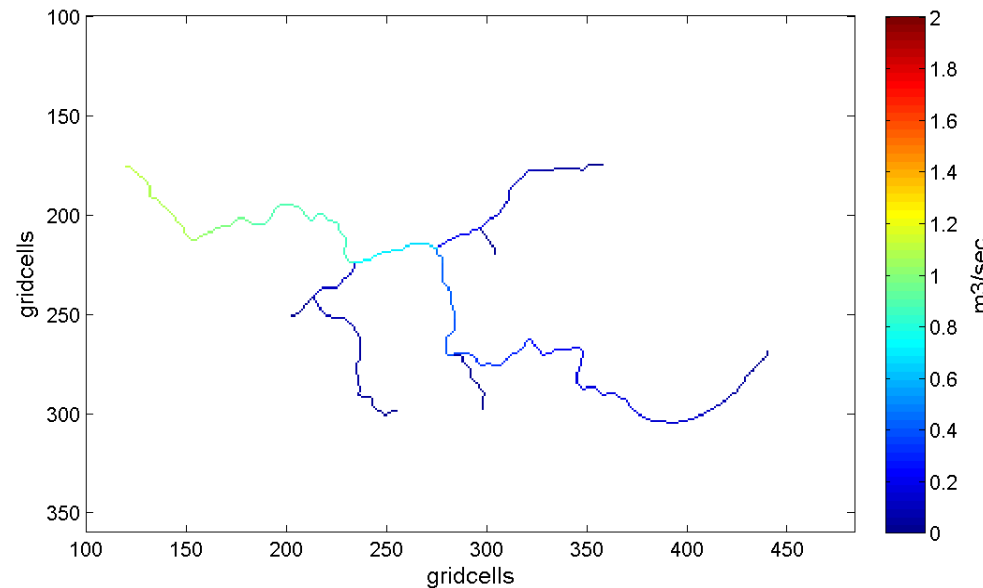

Rennsli eftir farvegum Dynjanda

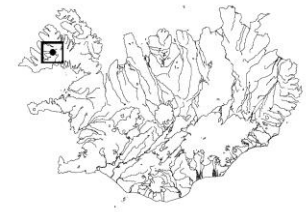
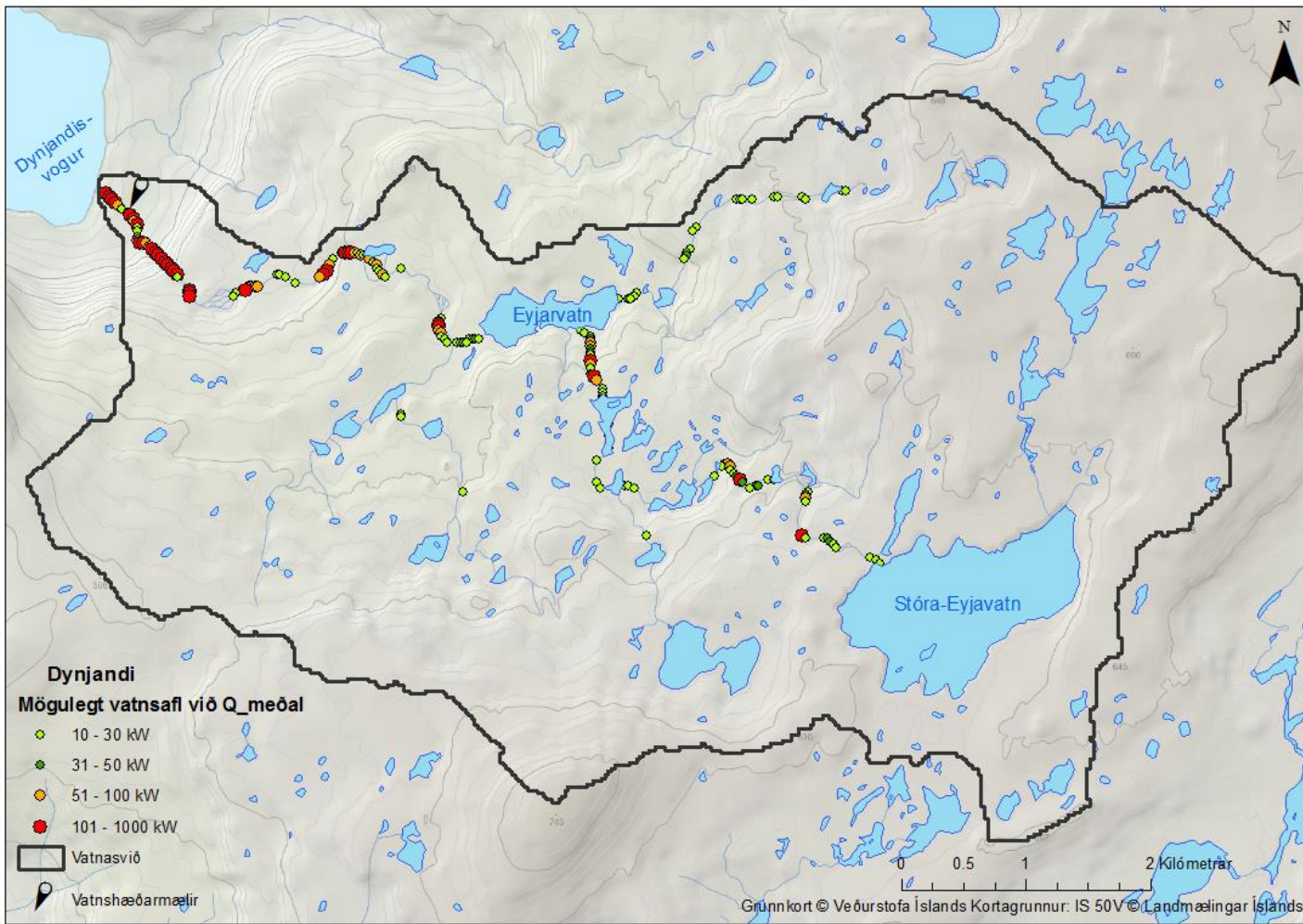

Meðalrennsli

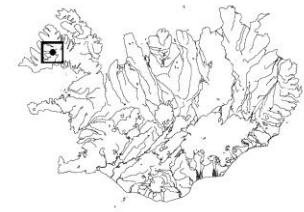
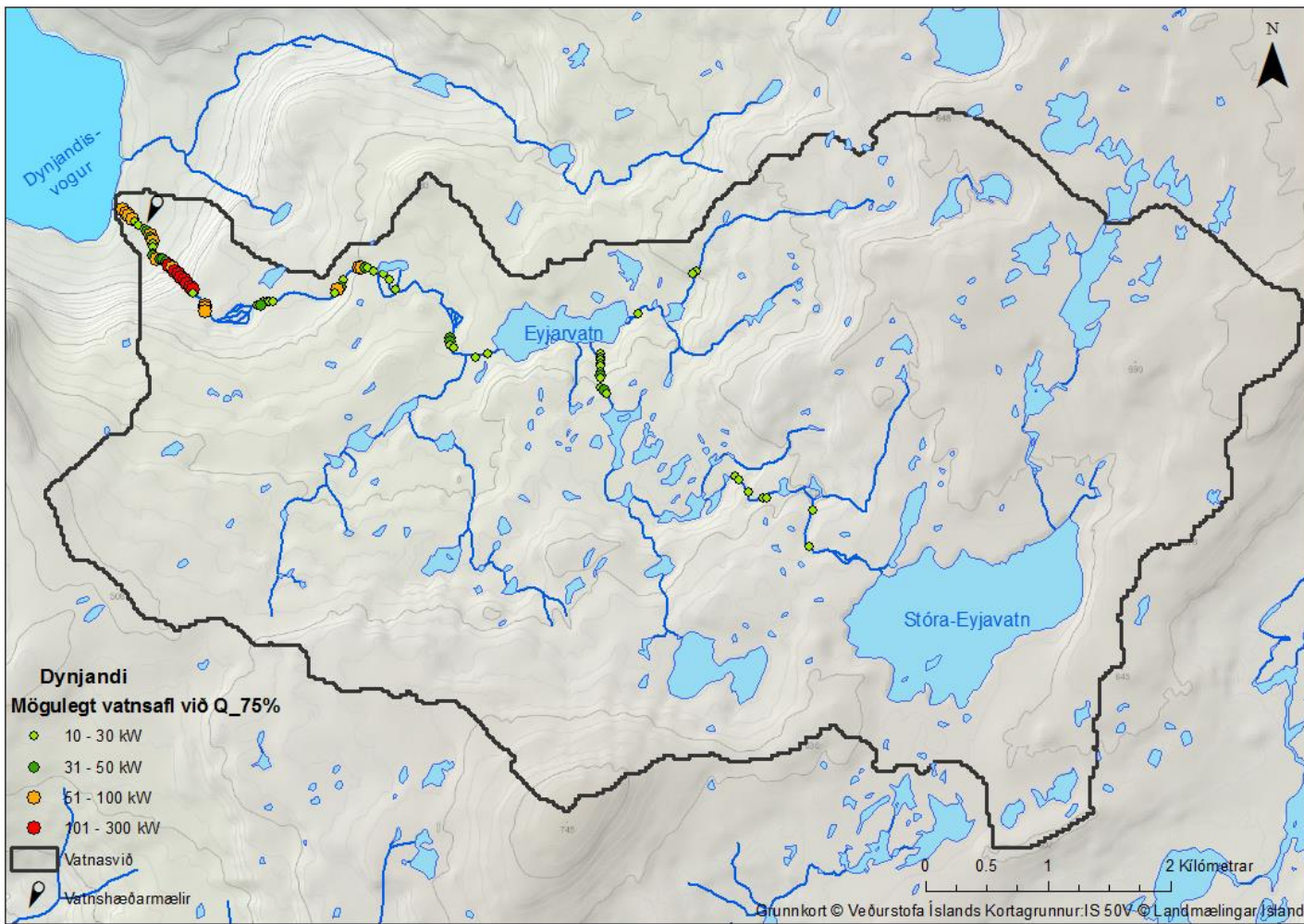
75% langæi →

Tæknilega mögulegt vatnsafl Dynjanda gefið meðalrennsli

Tæknilega mögulegt vatnsafl Dynjanda gefið 75% langæi

Niðurstöður útreikninga, dæmi

Mögulegt reiknað vatnsafl fyrir Dynjanda

- ▶ Misjafnt eftir farveginum og eftir því við hvaða langæi er miðað
- ▶ Fyrir meðalrennsli ($Q_{\text{meðal}}$):
  - ▲ Hámark í punkti: 785 kW
  - ▲ Heild: 13.575 kW
  - ▲ Heild að frádregnum punktum <10 kW: 12.958 kW
- ▶ Fyrir 75% langæi (Q_{75}):
  - ▲ Hámark í punkti: 273 kW
  - ▲ Heild: 3.991 kW
  - ▲ Heild að frádregnum punktum <10 kW: 3.614 kW

Samantekt - Ályktanir

Fyrsta skrefið í átt að nýtanlegu vatnsafla

Gefur sterkar vísbendingar um mögulegt vatnsafl

Upplýsingar um rennsli fáanlegar eftir endilöngum farvegum (í stað einungis við vhm) → Nýtist vel fyrir smávirkjanir

Aðferðafræði til að meta tæknilega mögulegt vatnsafl fyrir hverja 25x25 m í árfarvegi

- ▶ ATH - Möguleikar vatnsafls eru kortlagðir án þess að leggja mat á hversu hagstæðir þeir séu né hvort miðlunarmöguleikar séu fyrir hendi, ekki tekið tillit til annarrar landnýtingar, s.s.náttúruverndarsjónarmiða.
- ▶ Fyrst og fremst grunngögn sem nota má sem vísbendingu um hvort heppilegt sé að leggja í frekari kostnað.

Samantekt – Möguleikar

Mikilvægt er að skoða hvert vatnasvið fyrir sig

Möguleikar og kostnaður eru einna helst háðir tiltækum gögnum

- ▶ Endurkvarðað afrennsliskort → Tiltölulega lítil vinna
- ▶ Eldra afrennsliskort → Meiri vinna
- ▶ Stakar rennslismælingar ⋮
- ▶ Engar mælingar ⋮

Kvarðaðar mælingar á vatnshæð með rennslismælingum æskilegar til staðfestingar á nýtanlegu vatnsafli

- ▶ <http://www.vedur.is/vatnafar/smavirkjanir/leidbeiningar/>
- ▶ <http://www.os.is/orkustofnun/umsoknir/smavirkjanir/>

Samantekt – Staða verkefnis

Tiltæk eru gögn til vinnslu á fallhæð eftir farvegum

Rennslismatið er dragbítur enn sem komið er

- ▶ Stöðugt unnið að endurgerð afrennsliskortsins í heild og eins þróun á aðferðafræði til að meta afrennsli á ómældum vatnasviðum

Unnið er að kortlagningu vatnsafls eftir því sem fjármagn leyfir

